

BIZKAIKO EUSKERA ZUZENTZEN

5.- DAUTZUT/ZAUTUT

Gramatikearen eta Bizkaiko euskaldunen artean burruka bat dabil: Gure euskaldunak gramatikearen aurkako bideak artzen eta jarraitzen dabez eta gramatikariak euren aurka dabiltz zarataka. Nork edo zeinik irabaziko dau? BulTuka au, beste alde batetik gauzea ikusita, izkuntza guztien arazoa da geiago edo gitxiago eta azkenean erriak irabazten dau, gramatikeak erriaren bideak arauetara ekarri bear dauzalako, baiña zenbat denpora egin bear dau erriak gramatikearen aurkako burruka onetan? Inork ez daki itaun oneri erantzuten.

Arazo ori argitzeko, ona emen gaurkko adibidea.

Orain berrogei urte gazteak esaten eben: "Len ikusizut" edo "atzo ikusi neutzun". Gazteai beti esan dautse-u ori oker dagoala eta onelan esan bear dala: «Len ikusi zaitut" edo "atzo ikusi zindudan". Baiña ez dauskue jaramonik egin eta -azte orreik berrogei edo iruro-ei urte egin dabez eta esaldi orreik oker esaten jarraitzen dabe. Gaur bizkaitarrik geienak jokabide oker ori darabille erri-izkuntzan, naizta euskera idatzian inon be agertu ez oraindiño.

Onaiño eldu -ara. Zer egin orain? Aditz-joko oker orreik onartu?

Ez dala eldu sasoia uste dot. Nik -ramatikako arauari jarraituko dautsat oraingoz eta urte askotan izanao dala orrelan uste dot: "Ikusizut zure ule zuria eta zeu be ikusi zaitut" edo "atzo Bilbao'n ikusi zindudan baiña ez dautzudaz ikusi zure zapatak".

6.- AITA TA BOK

Zenbakiak bide dirala, izkuntza bakoitzak bere jokoak egiten dauz eta onartu-bearrekoak dira. Esaterako Israeldarrak ugaritasuna agertzeko zazpi zenbakia erabilten dabe: Jainkoaren aurrean diran zazpi espirituak. Gazteleraz milla erabilten da orretarako, baiña euskereak amaika erabilten dau: "Amaika bider artu dozu nire eskutik janaria!" Ona emen Eibar'en entzundako esaldia, erderaz: "Onze cosas para ver ya hemos nacido". Esaldi oneik euskeraz ondo jotzen dau belaiTia: "Amaika gauza ikusten jaiok -ara".

Asko esateko euskereak beste itz bat erabilten dan, Bizkaian gitxienez: Makiña: "Makiña bat gizon ikusi

doguz edatetxerik edatetxe!" Berba orrek ez dan ondo jotzen euskeran, baiña or dago.

Zenbakien arloan ona emen euskeraz baiño aurkitzen ez dan beste esaldi bat: "Joseba ta biok izan gara Errioxan". Jose ta biok iru izan bear leuke, orrelan dira erderaz, baiña ez euskeraz. Euskeraz bi dira: Joseba ta ni.

7.- URTEEN DOT?

Aditz batzuk dagoz bizkaieran, berez igarogaitzak izan arren, igarokor lez jokutzen diranak. Ez dira asko baiña bai antxiñatik orrelan erabilten diranak. Eta tamala da. Ain da gure aditza burubide zuzenenzkoa! Olako salbuespen batzuk aurkitzea, mingarri jako gramatikariari.

Olakoak diran aditz bi aitatuko doguz: "Urten" eta "igon"

"Gaur etxetik urten dot goizean eta eguerdi-aurretik mendira igon dot" Ori orrelan esaten da Bizkai guztian. Eta beste era onetara izan bear leuke: "Gaur etxetik urten naz goizean eta eguerdi-aurretik mendira igon naz".

Zertara erabilliko dogu?

Nik arazoa aske itziko neuke eta era biak onartu. Dana dala, ezin neike ezkutatu neu "urten naz" edo "urten nintzan" eta "igon naz" eta "igon nintzan" erabiltearen alde nagoala barru-barruan.

8.- BEAR DOT/BEAR NAZ

Ez da sarritan argi agertzen zein dan obeto "joan bear naz" ala "joan bear dot". Argi agertzen da aditz igarokorra: "ogia ekarri bear dot". Bardin jazoten da "ezin naz etorri" edo "ezin dot etorri" diñogunean. Beti dago zalantza bat bata naiz beste artzeko.

Alde batetik "bear" eta "ezin" izen-lagunak izan leitekez: "Ni etorri bearra naz" edo "ni etorri naz", baiña neure ustez "bear" eta "ezin" beti erabilli bear litzakez aditz igarokor lez: "Nik egun guztietan etorri bear dot" edo "nik ezin dot etorri e-un guztietan" edo "nik ezin daiket etorri egun guztietan".

Ezin ukatu, orregaitiño be, "bear"egaz obeto dala esaldi ori, "ezin"egaz baiño.

OLAZAR'tar MARTIN